

Bornholms Regionskommune
Ullasvej 23
3700 Rønne

26. januar 2020

Vedrørende: Høringsvar vedr. forslag til lokalplan nr. 107, Museumscenter i Rø

Foreningen Bornholm giver hermed sine bemærkninger til det offentliggjorte lokalplanforslag nr. 107 for et Museumscenter i Rø, samt den tilhørende Miljørapport og forslag til kommuneplantillæg nr. 32.

Foreningen Bornholm har påtaleret i henhold til den tinglyste og stadig gældende servitut af 26. sept. 1918. Denne servitut blev tinglyst på Foreningen Bornholms foranledning.

Der var i 1913 tillige tinglyst en servitut om offentlig adgang til Helligdomsklipperne.

(<https://gisfiler.brk.dk/FredningsKendelser/140-05-02.pdf>).

I tinglysningen fra 1918 er den væsentlige ordlyd: ”... Der må heller ikke ved smagløs bebyggelse eller på anden måde gøres indgreb i ejendommens landskabelige skønhed...”.

(http://www.foreningenbornholm.dk/uploads/1/1/2/5/11258347/fredning_fb_1918.pdf)

Tinglysningerne blev sat ud af kraft indenfor arealet i den nuværende lokalplan 06-04 for Bornholms Kunstmuseum .

Det aktuelle forslag til udvidelse strækker sig imidlertid ud over den gældende lokalplan, og servitutens påtaleret er således gældende for den del af udvidelsen. Det giver dog ingen mening at forholde sig til en del af et projekt.

Vores høringssvar gælder derfor forslaget til lokalplan nr. 107 som helhed.

Til forståelse af Foreningen Bornholms særlige interesse for Helligdomsklipperne og landskabet omkring disse vil vi indledningsvis gøre rede for dette i det følgende:

Foreningen Bornholm blev stiftet 14. nov. 1906 som en meget tidlig natur-og kulturhistorisk bevarings- og beskyttelsesforening.

Ifølge vedtægterne er det Foreningen Bornholms formål ”- at styrke og udbrede interessen for de naturskønne og historisk mindeværdige steder og bygninger på Bornholm og arbejde for, at disse steder bliver bevaret, fredet og gjort alment-tilgængelige for publikum. Det gælder alle offentligt ejede og om muligt privat ejede steder.” (<http://www.foreningenbornholm.dk/vedtaeliggter.html>).

Baggrunden var den voksende turisme, hvor der især fra tysk side blev opkøbt jorder og ejendomme med voksende planer om bebyggelser, især på Nordbornholm med Hammershus og Hammersholm som interesseområde – og Helligdomsklipperne.

Citat fra jubilæumsbog 2006: ”I 1906 var Hotel ”Helligdommen” blevet opkøbt af en tysk hotelmand, hvorved ikke blot selve hotellet med dets jordtilliggende, men også en kyststrækning med en del af de naturskønne Helligdomsklipper, var kommet i udenlandsk eje. Dette harmede bornholmerne.... Denne begivenhed blev en stærk igangsætter til dannelsen af Foreningen Bornholm.

FORENINGEN BORNHOLM

Stiftet 24. november 1906 - www.foreningenbornholm.dk

Formand: Niels-Jørn Jensen, Fyrvej 15, 3770 Allinge. Tlf. 30236474, E-mail: fyrmeister@hammerfyr.dk

Den tyske ejer af Hotel "Helligdommen" ønskede også at købe parcellen sydøst herfor ("Bornholmerpladsen"), men så snart Foreningen Bornholm var dannet, tog bestyrelsen kontakt med parcellens ejer, Hans Mathias Hansen, Pilegård i Rø, der gerne ville sælge, men helst til danskere.

Allerede den 23. februar 1907 var man enige om købet, og foreningen lånte kr. 13.000 i Bornholms Spare- og Laanekasse, der havde fuld tillid til bestyrelsen, der alle stillede sig som kautionister.

Den parcel, der nu var på danske hænder og blev fredet, omfattede naturseværdighederne Lyseklippen, Den våde Ovn, Den tørre Ovn, Gåserenden, Lyserenden, Ravnedalsklippen, Ravnedalen og en rende med navnet "Den navnløse Rende". Parcellen, matr. nr. 98 af Rø Sogn omfattede 14½ td. ld.....

....I 1918 stiftede amtmand K. Valløe selskabet "De nationale Hoteller", der skulle sikre, at "Hotel Helligdommen" og "Blanchs Hotel" skulle komme i dansk eje. Foreningen Bornholm støttede initiativet ved at tegne sig for en aktie på kr. 1.000. Der blev fredlyst og pålagt servitut...."

(læs mere om Foreningen Bornholm her: <http://www.foreningenbornholm.dk/foreningens-historie---glimt.html>)

Foreningen Bornholm ejede nu hele kystrækningen med Helligdomsklipperne og Bornholmerpladsen helt frem til 1974, hvor det blev solgt til Danmarks Naturfond (Danmarks Naturfredningsforening), som stadig er ejer.

Bevaring og sikringen af Helligdomsklipperne og landskabet "Helligdomsmarken" ovenfor Helligdomsklipperne havde Foreningen Bornholm sikret sig ved den omtalte "fredlysning" fra 1918.

Hele landskabet med Helligdomsklipperne – kilden og det gamle nu forsvundne kapel – rummer foruden naturværdierne også væsentlige kulturhistoriske elementer.(Læs også om hele området her: <http://www.367ture.dk/ture/nordbornholm/helligdomsklipperne/>).

Hotel Helligdommen var en udbygning af den gamle Helligdomsgård, som allerede fra 1870-erne husede turister.

I slutningen af 1980'erne opstod planer om at udflytte det statsanerkendte Bornholms Kunstmuseum fra museumsbygningen i Rønne, hvor pladsen var blevet for trang under samme tag som det Kulturhistoriske Bornholms Museum, ligeledes selvstændigt statsanerkendt museum.

En udflytning til Rø på Hotel Helligdommens grund krævede nedrivning af Hotel Helligdommen og rydning af hele bebyggelsen omkring den.

Bornholms Amt erhvervede i 1989 Hotel Helligdommen med tilhørende arealer.

Med grundlag i en omfattende arkitektkonkurrence, vundet af arkitektfirmaet Fogh & Følner, blev der udarbejdet af en lokalplan for et kunstmuseum med mulighed for en udvidelse med bebyggelse i tilknytning til kunstmuseet sydøst for dette.

Som følge af de tinglyste servitut fra 1918 blev Foreningen Bornholm hørt, og man "godkendte" den gang nedrivningen og accepterede lokalplanen 06-04.

(https://dokument.plandata.dk/20_1079646_APPROVED_1207740111689.pdf)

FORENINGEN BORNHOLM

Stiftet 24. november 1906 - www.foreningenbornholm.dk

Formand: Niels-Jørn Jensen, Fyrvej 15, 3770 Allinge. Tlf. 30236474, E-mail: fymester@hammerfyr.dk

Dermed måtte Foreningen Bornholm ”sige farvel” til påtaleret også til servitutbestemmelserne på lokalplanområdet – i henhold til bestemmelser i planloven.

Foreningen Bornholm fandt det dog tilfredsstillende at arealet nordvest for det planlagte kunstmuseum ikke blev udlagt til bebyggelse og at de nye bygninger var placeres således, at det åbne udsyn til kysten var frit, ligesom den offentlige sti til Helligdomsklipperne blev bevaret. Dette respekterede og tilgodeså intentionerne i de tinglyste servitutter.

Bornholms Regionskommune var bygherre og ejer af arealer og bygninger, som stod færdige med et nyt Kunstmuseum til indvielse i 1993.

Bornholms Regionskommune ejer fortsat arealer og bygninger.

En udvidelse af Kunstmuseet i 2003 blev en forlængelse af bygningskomplekset, og tilgodeså fortsat det åbne landskab.

Et projekt til en udvidelse med et ”lysmuseum” i 2012 ville imidlertid og beklageligvis bryde hensynet til landskabet idet der var tale om et byggeri på netop arealet mod nordøst, som ikke var udlagt til bebyggelse i den gældende lokalplan.

En række fremtrædende arkitekter protesterede mod denne udvidelse idet man ikke fandt, at det tilgodeså kunstmuseets arkitektur, samt at placeringen brød med det store åbne landskab.

Trods dette brud på hensynet til landskabet blev der dog den gang givet dispensation fra kystbeskyttelsen.

Det lykkedes ikke at skaffe finansiering til projektet med et lysmuseum.

Sidenhen opstod planen med udflytning af og en sammenkobling med det kulturhistoriske museum, og et lysmuseum, som der nu er forslag til.

Ved en indledende høring om forslag i forbindelse med udarbejdelse af en ny lokalplan i 2017 blev der indsendt 22 høringssvar – læs herom i dokument for kommuneplantillæg nr. 32 /

<https://bornholm.viewer.dkplan.niras.dk/plan/3#/10899>

Der fremkom i flere høringssvar kritik af det arkitektoniske udformning i relation til placeringen.

Foreningen Bornholm var blandt de 22 indsendt høringssvar

(http://www.foreningenbornholm.dk/uploads/1/1/2/5/11258347/kunstmuseum_horingssvar_fb_3.2.2017.pdf).

Heri argumenterede Foreningen Bornholm for en alternativ placering sydøst for det nuværende Kunstmuseum, ligesom mange andre gjorde det.

På trods af kritiske høringssvar besluttede Bornholms Regionskommune at fortsætte planlægningen i samarbejde med de to statsanerkendte museer.

Museernes planlagte byggeri er siden 2017 organiseret i en fælles ”Bornholms Museumsfond”, der vil stå som bygherre til det kommende byggeri. (<https://cvrapi.dk/virksomhed/dk/bornholms-museumsfond/39175975>).

Så langt om Foreningen Bornholms engagement i Helligdomsklipperne og landskabet der omkring.

Foreningen Bornholm er i princippet ikke modstander af en sammenkobling af de to statsanerkendte museer i et museumscenter i Rø.

Men med den planlagte placering af en udvidelse for et lysmuseum og et kulturhistorisk museum finder Foreningen Bornholm, at det vil få så store konsekvenser, at det strider mod de landskabelige værdier, som Foreningen Bornholm siden 1906 har forsøgt at beskytte.

Vi mener kort sagt, at udvidelsen med sin arkitektur vil blive for voldsom og dominerende, og medføre for store påvirkninger og ændringer af det storladne landskab, både ved sin størrelse og den deraf følgende planlagte terrænbearbejdning.

Desuden frygter vi, at byggeriet aften og nat, som et "lyshav", kan blive et fremmedelement i naturen.

Vores synspunkter underbygges flere steder i den udarbejdede Miljørapports vurderinger af planforslagets påvirkning på landskab og kunstmuseets arkitektur.

Miljørapporten er meget omfattende og grundig.

Vi har nærlæst den og fundet passager, der underbygger vores synspunkter - der citeres herfra i det følgende:

(Link til Miljørapporten:

https://www.brk.dk/Indflydelse-Politik/Hoeringer/SiteAssets/Sider/H%c3%b8ring-af-forslag-til-kommuneplantill%c3%a6g-nr.-32-og-lokalplan-107-for-museumscenter-i-R%c3%b8/Milj%c3%b8rapport_endelig_m_bilag_web.pdf)

s.9.

"1.7.4 Landskab og arkitektoniske værdier

.... Projektet påvirker den friholdte horisont set fra vejen. Grundet projektets terrænbearbejdning og indpasning i terrænet, samt nedbrydning af en markant eksisterende struktur 'Tårnet', påvirker planforslaget de eksisterende samlede landskabs- og arkitektoniske værdier væsentligt. Planforslaget vil skabe større visuel påvirkning af landskabet og forstærke kontrasten til landskabet, da det placerer sig ud i det store landskabsrum. Dertil kommer, at bygningsvolumenerne i planforslaget er meget større end for det eksisterende museum og ikke er tilpasset landskabets skala."

s.84.

8.3.2 Overordnet vurdering af placeringen af planforslagets bebyggelse

".... Planforslaget vurderes samlet at have en større visuel påvirkning på oplevelsen af de eksisterende strukturer i landskabet og oplevelsen af det eksisterende museum, da det er placeret i et stort landskabsrum langs med koterne. Hertil vurderes det, at planforslaget, med sin disponering af volumener og skalaen af disse, risikerer at blokere eller delvist skjule eksisterende strukturer og udsigter i landskabet. Planforslaget vil skabe større visuel påvirkning af landskabet og forstærke kontrasten til landskabet ..., da det placerer sig ud i det store landskabsrum."

Disse vurderinger understreges og gentages i Bilag 1 i Miljørapporten – citater herfra:

”Den overordnede landskabsstruktur på stedet består af åbne skrånede flader ned mod kysten. Disse flader krydses af tværgående strukturer primært bestående af bånd af skovbevoksede sprækkedale. Den eksisterende bygningsmasse er tilpasset dette ret klare mønster og ligger som en ”tværgående linje” i landskabet og understreger og fremhæver dermed den overordnede landskabsstruktur. Tilbygningen bryder med den overordnede landskabsstruktur og gør den mere uklar. Det vurderes at den landskabelige værdi vil forringes, i og med at strukturerne bliver mere uklare.

...

Det eksisterende museum vurderes at være bevaringsværdigt. Det er ikke udpeget som bevaringsværdigt i kommuneplanen, idet SAVE registreringen kun omfatter bygninger opført før 1940. Citat fra Bornholms Kunstmuseums hjemmeside: ”Bornholms Kunstmuseum er beliggende ved Helligdomsklipperne ca. 6 km. nord for Gudhjem i et af Danmarks flotteste og mest spektakulære landskaber. Museumsbygningen er opført i 1993 og udvidet i 2003 og regnes – også af andre end os selv – for noget af det bedste i moderne dansk arkitektur...” Til- og ombygningen vil ændre oplevelsen af stedet væsentligt, idet tårnet nedrives og tilbygningen placeres og udformes, så det er den der bliver det mest markante byggeri. Byg vurderer, at planerne kan have en væsentlig indvirkning på den bevaringsværdige bygning.”

Omlagt stiforløb

Forslaget til det omlagte stiforløb giver ganske vist stadig fri adgang til Helligdomsklipperne, men med en meget uheldig ”omvej”. En øget hældning omkring den planlagte udvidelse bør undgås ved anlæggelse af det nye stiforløb.

Det vil under alle omstændigheder blive en klar forringelse i forhold til det nuværende stiforløb, og kræve en tydelig skiltning.

Samlet set kan Foreningen Bornholm ikke gå ind for placeringen af den planlagte udvidelse – med baggrund i den tinglyste servitut fra 1918 – og underbygget af de ovenfor citerede vurderinger i Miljørapporten.

Med venlig hilsen
På bestyrelsens vegne

Niels-Jørn Jensen
formand